Аннотация

Олег Соловей. Идеологема «Донбасс» в одноименной поэме Ивана Днепровского.
Статья является первым в украинской историографии исследованием, конкретно посвященным ранней поэме Ивана Днипровского «Донбасс» (1922). Поэма рассматривается в контексте пародийного и катастрофического дискурсов украинской поэзии первой трети XX столетия. Также используется контекст, который охватывает значительный период истории украинской литературы – от начала 1920-х годов до первой декады XXI столетия.

Ключевые слова: пародия, концепт, идеологема, Донбасс, Донетчина.

Summary

Oleh Solowey. Ideologeme „Donbas" in the same name poem by Ivan Dniprovskiy.
The Article is the first in Ukrainian historiography research, concretely devoted the early poem of Ivan Dniprovsky «Donbas» (1922). A poem is examined in a context parody and catastrophic diskurs of the Ukrainian poetry of first third of XX century. A context which engulfs the considerable period of history of Ukrainian literature is also used – from the beginning of 1920th to the first ten-day period of XXI century.

Keywords: parody, concept, ideological, Donbas, Donetsk region.

УДК 821.161.2 + 808.1

Дмитро ЄСИПЕНКО
аспірант,
Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України

У ПОШУКАХ АВТОРСЬКОГО ТЕКСТУ: ДО ІСТОРІЇ ВИДАННЯ ПОВІСТЕЙ БОРИСА ГРІНЧЕНКА «СЕРЕД ТЕМНОЇ НОЧІ» ТА «ПІД ТИХИМИ ВЕРБАМИ» 1910 РОКУ

У статті розглядаються подробиці підготовки повістей Бориса Грінченка «Серед темної ночі» та «Під тихими вербами» до другого видання у 1909–1910 рр. З'ясовано, які тексти є авторськими для творів.

Ключові слова: С. Єфремов, едиційна історія, останнє прижиттєве видання.

Повісті „з сільського життя" „Серед темної ночі" та „Під тихими вербами" Борис Грінченко створив у Чернігові у 1900−1902 роках. Вони мали великий успіх серед читачів та видавців як за життя автора (видання 1901−1902, 1910), так і після його смерті (1914, 1917−1918). Особливо активно твори перевидавалися у 1920-х − на початку 1930-х років. Лише у 1927−1930 роках побачили світ десять видань „Під тихими вербами" (1927 р. вийшов переклад повісті російською мовою). У 1929 р. „Серед темної ночі" з'явилося друком у Канаді. Однак вже з другої половини 1920-х років у вітчизняному літературознавстві все яскравіше виявлялася тенденційність у інтерпретації творчості письменника. „Ідеологічно правильне" критичне прочитання у передмовах видань супроводжувалося свідомим втручанням редакторів

у текст. Приміром, значні фрагменти повісті „Під тихими вербами” зазнали суттєвих змін або ж взагалі були вилучені. Псування стосувалися насамперед таких тематичних пластів твору, як інтимні та релігійні аспекти життя героїв, мотивів міста та солдатчини як причин моральної та соціальної деградації особистості. Наслідком такої редакторської практики стала хибна видавнича традиція − багаторазова републікація текстів на основі видань початку 1930-х років. Від 1960-х років, періоду „реабілітації” творчості Грінченка (повернення його текстів у літературознавчий та видавничий дискурс), і до сьогодні лише в поодиноких виданнях повістей використовувалися варіанти тексту, до яких дійсно причетний автор. Тому особливо важливо утвердити едиційну практику, обґрунтовану текстологічними дослідженнями. Основою цього повинне бути вивчення історії написання повістей, перших публікацій, прижиттєвих видань, а також порівняння автографів та друкованих текстів. Серед інших завдань особливо актуальним є виявлення останніх прижиттєвих, авторських видань.

Повість „Серед темної ночі” Грінченко написав упродовж трьох місяців 1900 р.: розпочав 18 вересня (тут і далі дати подаємо за старим стилем. Винятки відзначаємо окремо. – Д. Є.) і завершив 15 грудня [17]. Наприкінці того ж року він надіслав твір до редакції журналу „Киевская старина” [45]. Три частини „Серед темної ночі” опубліковані у травневому, червневому та липнево-серпневому (подвійному) числах часопису за 1901 р. У вересні 1901 р. повість побачила світ окремою відбиткою [21]. Загальний час створення „Під тихими вербами” (від початку написання до остаточної версії) склав майже 8 місяців: від 9 травня 1901 р. до 4 січня 1902 р. [18, 587]. Наприкінці 1901 − на початку 1902 р. Грінченко передав повість до все тієї ж „Киевской старины” [18, 586]. Твір публікувався в журналі у лютому-квітні 1902 р. Окреме видання вийшло також у квітні [31].

Другим виданням повісті „Серед темної ночі” та „Під тихими вербами” з’явилися 1910 р. Листування, спогади сучасників, різнорідні архівні матеріали не фіксують згадок про авторське опрацювання тексту творів у 1902−1908 роках. Для з’ясування міри участі Грінченка у підготовці видань 1910 р. важливо докладніше розглянути біографічний контекст 1909−1910 років.

Проблеми зі здоров’ям супроводжували письменника та його дружину ще замолоду. Однак наприкінці 1908 − на початку 1909 років усе очевиднішою для нього була необхідність інтенсивного лікування: „…Восени я таки мушу на зиму поїхати з Київа, чи краще: обоє ми мусимо, бо треба здоров’я полатати” [7]. У квітні 1909 р. подружжя виїхало до Будаївки (залізнична станція Боярка), відомої з кінця XIX ст.

як лікувально-кліматичний курорт для хворих на легені. Сусідство соснового лісу забезпечувало цілюще повітря [47, 77]. Тут знаходилася земська лікарня, в якій працювала Віра Матушевська. Разом з чоловіком, добрим знайомим Грінченка Федором Матушевським, вони допомогли організувати лікування, знайти помешкання (за оренду дачі Грінченки сплатили господареві 135 рублів) [9; 15]. Тогочасний побут письменника описав Іван Бєлоусов: „Будаевка, − местность, довольно густо населенная, песчаная, пыльная. …небольшая дачка, в которой Б[орис] Д[митриеви]ч занимал только половину… …кабинет. Небольшая в одно окно комнатка, уютно обставленная: мягкий диван, чисто прибранный письменный стол, этажерка, полная книг, на стенах портреты писателей, на первом месте Шевченко, рядом − Гейне. Одна стена была завешена ковром, к которому былы приколоты свежие сосновые ветки. На диване сидел Б[орис] Д[митриеви]ч, откинувши голову на подушку; лицо осунувшееся, уставшее…” [1, 112−113].

Кількамісячне перебування у Будаївці бажаного полегшення не принесло (у листі до Петра Стебницького від 23 червня (за новим стилем. – Д.Є.) 1909 р. Євген Чикаленко писав: „Грінченко зовсім хворий…” [53, 135]). Лікарі настійливо радили провести зиму на півдні, у теплішому кліматі [47, 77]. У липні письменник свідчив: „Це ж поїхали до сосон, щоб тут лічитися мені. Одначе краще не стає, а ще й гіршає і на зиму неминуче їхати до Італії. Чи вона поможе − цього не знаю” [13].

До Італії Грінченко мав особливу прихильність. Він і раніше заявляв про своє бажання щозими жити „в Італії, чи в якій іншій теплій країні” [30, 246]. Варто додати, що його дружина також дуже любила море [25]. Мрія письменника побувати на Апенінах здійснилася у квітні-травні 1907 р. Тоді Грінченко разом із Сергієм Єфремовим відвідав багато відомих місць цієї країни, зокрема Флоренцію, Венецію, Болонью, Неаполь, Пізу, Рим, Мілан, Неаполь та Капрі [4; 5; 6].

Поїздка до Італії восени 1909 р. стала можливою великою мірою завдяки фінансовій допомозі батька (у липні Дмитро Грінченко перерахував синові 1000 рублів). Також подружжя розраховувало на прибутки від вистав своїх п’єс − гонорари від Товариства російських драматичних письменників та оперних композиторів (у січні 1909 р. надійшло близько 450, у липні − майже 540 рублів; у грудні Грінченко попрохав надсилати до Італії також винагороди за постановки драм, перекладених Настею Грінченко) [14; 16; 43]. Деякі громадські організації та приватні особи надсилали до Києва кошти для підтримки хворого письменника. Доправляти гроші Грінченкові вдавалося лише через посередників і тільки як гонорарні виплати та аванси за майбутні

роботи. Коли Бєлоусов спробував передати матеріальну допомогу від однієї з російських установ особисто літераторові, той відмовився, попрохавши віддати тому, хто її більше потребує [1, 113]. Наприкінці серпня, перед від'їздом з Будаївки, Грінченки склали заповіти, у яких передавали права власності на свої твори після смерті один одному. Виконавцями волі письменника стали Володимир Дурдуківський, Сергій Єфремов і В'ячеслав Прокопович, що засвідчили Андрій В'язлов, Дмитро Дорошенко та Василь Степаненко [3; 22].

7 вересня подружжя прибуло до Оспедалетті. Тимчасове полегшення незабаром після приїзду змінилося серйозним погіршенням самопочуття письменника [8; 12]. Надія Кибальчич (Козловська) пригадувала враження від зустрічі з Грінченком в Італії: „…Стомлений і худий з типичною постаттю й ходою хворого на груди, з великими блакитними очима, що іноді здавались очима розумної хворої дитини, стільки в їх було покори та невимовної журби" [42, 37]. Хоч і недужий, письменник не полишав звичного способу життя, прагнув виповнити побут працею. Разом з дружиною вивчав італійську мову, почав готувати італійсько-український словник [10].

Він планував переорієнтуватися з художньої літератури та публіцистики на написання наукових (передовсім історичних) досліджень: про Петра Дорошенка, Івана Мазепу, Тараса Шевченка [20; 41; 42]. Раніше цьому прагненню перешкоджали життєві обставини: брак часу, необхідність роботи, яка б швидко приносила матеріальну винагороду. Марія Грінченко свідчила: „Борис Дмитрович увесь вік марив про чисто наукову працю, а життя вимагало іншого, розривало на всі боки, та й мусив усе відкладати тую чисто наукову працю надалі" [26]. В Італії він особливо гостро відчував потребу в книжках, без яких не мав можливості повноцінно працювати.

У підготовці видання повісті „Під тихими вербами" у 1902 р. активну участь взяв Сергій Єфремов. Восени 1909 р. Грінченко залучив його як свою довірену особу і до перевидання повісті «Серед темної ночі». Вони обидва брали участь у перемовинах з Володимиром Бондаренком про видання твору у друкарні Першої київської друкарської спілки (за адресою Трьохсвятительська, 5 у той час друкувалася значна частина київських українських видань, зокрема книжки місцевої „Просвіти" [46, 266−268]. 19 вересня Єфремов повідомив Грінченка, що „книжку друкарні здав давно вже… складають, але помалу. Прохав підігнати" [32].

На початку жовтня сталося нове загострення хвороби письменника: „температура піднялася, він ледве ходив" [42, 38]. Його близькі пов'язували це з роковинами смерті дочки (Настя Грінченко

померла 1 жовтня 1908 р.) [20, 95; 42, 38]. Незважаючи на погане самопочуття, Грінченко активно переймався справою видання повістей. На листовне запитання Єфремова − „Як іде друкування повістей? Може друкарню підігнати?” [33] − письменник пошкодував, що підготовка тексту затримується і прохав сприяти прискоренню справи: „за ввесь час, відколи ми виїхали з Київа (більш як півтори місяці), я відібрав коректу тільки раз − аркуш першої. Коли так швидко буде робитися й далі, то останню коректу другого аркуша я підпишу до друку вже в Боярці (він планував повернутися до України навесні 1910 р. і замешкати у Будаївці-Боярці. − Д.Є.). Дуже прошу Вас ухопити за горло Бондаренка, і тиснути його доти, поки витиснеться найбільша кількість коректи” [11]. Єфремов виконав прохання автора повісті: „В друкарні був і Бондаренка за горлянку вхопив. Пустив його тільки тоді, як обіцяв регулярніше посилати Вам коректу. При мені принесено од Вас картку, з якої видно, що Ви дістали вже й другу коректу” [34]. Надалі він продовжував ретельно контролювати, аби підготовка видання не затримувалась і невдовзі ще раз звернувся до автора повісті: „Сьогодні Бондаренко казав мені, що вже либонь десятий день немає од Вас коректи. Він тривожиться, чи не пропала, а через те ми рішили послать Вам її вдруге” [35].

Участь Єфремова пришвидшила підготовку тексту „Серед темної ночі” до друку, однак ненадовго. Причиною гальмування справи цього разу могло бути чергове серйозне погіршення стану здоров’я Грінченка. Незначні і нетривалі поліпшення змінювалися все загрозливішими загостреннями хвороби. Наприкінці листопада у нього кілька разів йшла горлом кров, упродовж трьох тижнів не вставав. Наприкінці грудня лікарі діагностували ослаблення серця та „отёк легкого” і прогнозували близьку смерть [19; 20, 95–96; 42, 38]. Вочевидь, письменник просто не міг продовжувати перегляд коректури повісті. На початку 1910 р. Єфремов перебрав на себе цей обов’язок: „Коректу «Серед темної ночі» залюбки правитиму, вже й сказав у друкарні, щоб мені присилали її. Може хоч так підженемо, щоб книжка не забарилась дуже вийти в світ“ [36]. За місяць він звітував про успіхи: „«Серед темної ночі» надруковано вже 4-й аркуш, 7-й коректую. Маю надію, що тепер друкування піде швидше... Я сказав у друкарні, щоб Вам посилали чистий примірник кожного надрукованого аркуша. Чи одібрали? І чи не зробите яких уваг? У Вас були всякі одміни в правопису ламаної мови на початку з останнім мені присланим аркушем, то я вже додержую останнього зразка“ [37]. Останнє слово у змінах, зокрема у переведенні тексту з „ярижки“ (використаної у виданні 1901 р.) на український фонетичний правопис, залишалося за автором твору. Інша справа, що

надіслані з друкарні аркуші не завжди знаходили адресата в Оспедалетті: „…Чисті аркуші «Серед темної ночі» Ви послали, а ми їх не одержали… Маємо надруковані 64 стор[інки] «Серед темн[ої] ночі»“, − повідомляла Марія Грінченко [24]. Таким чином до середини лютого автор ознайомився лише з двома друкованими аркушами майбутнього видання. На цей момент Єфремов вже завершував перегляд коректури всього твору: „Оце сьогодні продержав коректу аркушу 8-го. Ще лишилося, мабуть, не більш, як на ½ аркуша, та й книжці кінець“. Він прохав Грінченка визначити деякі характеристики видання та заходи щодо його поширення: „…Дайте розпорядок: 1) що друкувати на обкладці (заголовок), 2) якого кольору і паперу обкладка, 3) які оповістки, 4) яка ціна, 5) по скільки і в які книгарні дати, − і може ще щось треба зробити?“ [38]. Грінченко оперативно відповів на всі запитання, тож друк не забарився, і на початку березня друге видання повісті „Серед темної ночі“ побачило світ (відповідний рахунок Друкарні першої київської друкарської спілки датується 11 березня). Вийшло 1250 примірників, обсяг видання становив 9 друкованих аркушів [39; 50]. Питанням оплати – за папір (майже 80 рублів) та за друк (173 рублі) – зайнявся все той же Єфремов (після повернення Марії Грінченко до Києва передав їй відповідну документацію). За розпорядженням автора повісті частину тиражу він спрямував у продаж та до деяких періодичних видань − для розміщення повідомлень про нове видання: „25 пр[имірників] Череповському, 200 – книгарні «Л[ітературно].-н[аукового] вістника»…, 50 заховав у себе, а решту – удалому книгопродавцю. З тих, що у мене, примірників дав я по 1 в редакції «Ради», «Л[ітературно].-н[аукового] вістника» та «Киевск[их] вестей»“ [40]. Ціна книжки у книгарнях склала 75 копійок [48].

Безпосередня участь Грінченка у підготовці видання „Серед темної ночі”, вирішальність його волі не лише у змінах тексту, а й у визначенні зовнішнього вигляду книжки є безсумнівною. Це засвідчує огляд біографічного контексту із залученням епістолярію, спогадів та документів відповідного періоду. Тож видання 1910 р. є всі підстави вважати останнім прижиттєвим для повісті „Серед темної ночі”. Натомість авторська причетність до підготовки другого видання „Під тихими вербами” видається малоймовірною.

У 1910 р. стан хворого Грінченка дедалі погіршувався. „…Надії дуже-дуже мало”, − писав Євгенові Чикаленкові Василь Доманицький у березні цього року [52, 12]. Письменник майже не підводився і не писав. Винятком став дарчий напис для подружжя Козловських на початку квітня − на новому виданні „Серед темної ночі” [20, 100; 41, 101–102]. Яких зусиль це вимагало від письменника, описала Надія Кибальчич:

„Трудно було йому писати, мій чоловік, при якому він це почав, не міг дивитися і вийшов з хати…” [42, 40]. За тиждень до смерті у Грінченка почалися галюцинації. Його висловлювання губили звичну ясність думки, однак у затемненому змісті все ж відчитувалася характерна проблематика роздумів та активна життєва позиція. За тиждень до смерті Марія Грінченко записала від чоловіка: „Звичайна річ, що естетичні втіхи, розпреділяючись поміж масами, повинні були б ділитись своїм родом, скількістю і якістю відповідно не тільки до бажання тих чи інших людей мати їх, але відповідно до потреби суб’єкта мати їх для гармонійного розвитку взагалі, а надто їх талантів. Але до цього, звісно, ще дуже далеко, коли ми хоч так-сяк не рішили проблеми про справедливе розпреділення поміж масами тільки їх матеріальних благ. Але далеко − не значить зовсім неможливо, і ми повинні щодня тепер про це пам’ятати не тільки пишучи свої політичні програми, а найбільше в своїй практичній діяльності” [28]. 23 квітня 1910 р. у віці 46 років письменник помер [2].

У лютому 1910 р., повідомляючи про завершення перегляду тексту „Серед темної ночі”, Єфремов цікавився в автора: „Чи й другу повість («Між тихими вербами» (так у листі. − Д.Є.)) друкувати? Якщо вона у Вас переглянута, то можна б почати зараз, щоб до літа випустити“ [38]. Ймовірно, підготовкою тексту повісті до друку він зайнявся ще до смерті Грінченка. Принаймні у Грінченковому некролозі Федір Матушевський, співробітник Єфремова в газеті „Рада“, згадував „Під тихими вербами“ серед творів, які нещодавно вийшли другим виданням [44, 2].

Жодних свідчень про участь автора у підготовці тексту „Під тихими вербами“ до друку у 1910 р. наразі не виявлено. Згадка Матушевського на декілька місяців випередила фактичну появу другого видання повісті на початку серпня 1910 р. Книжка мала той самий, що й „Серед темної ночі“, тираж − 1250 примірників. Обсяг її становив 11 друкованих аркушів, ціна − 85 копійок [49; 51]. У листі до Миколи Сумцова Марія Грінченко наголосила на виданні за життя чоловіка лише однієї повісті: „Посилаю Вам чотири книжечки: «Серед темної ночі» надруковано ще при йому, а останні три вже без його“ [27]. Окрім „Під тихими вербами“, це були „Сам собі пан“ та „Миротворці“ [23]. У вересні 1910 р. Володимир Дорошенко згадав „Серед темної ночі“ та „Під тихими вербами“ серед творів Грінченка, що з’явилися другим виданням у Києві та „являють ся доступними найширшим кругам нашого суспільства“ [29, 452]. Критик чи не вперше вжив стосовно повістей визначення „клясичні“, дефінітивно закріплюючи естетичну вагу та історичне значення повістей в історії української літератури.

Отже, сума фактів дозволяє робити висновок про неучасть автора у підготовці тексту „Під тихими вербами“ до видання у 1910 р. Вивчення подробиць останніх років життя письменника з’ясувало, що для „Серед темної ночі“ прижиттєвими слід вважати видання 1901 та 1910 років, а для „Під тихими вербами“ − лише 1902 р. Враховуючи перипетії едиційної історії творів, при наступних републікаціях слід взоруватися на видання 1910 р. для першої повісті та 1902 р.− для другої. Саме у цих варіантах тексту авторська воля виявлена найповніше.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белоусов И. Из воспоминаний о Б. Д. Гринченке. // Украинская жизнь. − 1913. − № 7−8. − С. 112−115.
2. Виписка з метричної книги про померлих. 25 квітня 1910 р. // Інститут рукопису Національної бібліотеки ім. В. І. Вернадського (далі − ІР НБУВ). − Ф. І. − Спр. 31674.
3. Грінченко Б. Духовное завещание. 21 серпня 1909 р. / Борис Грінченко // ІР НБУВ. − Ф. І. − Спр. 31671−31672.
4. Грінченко Б. Згадки про Італію / Борис Грінченко // ІР НБУВ. − Ф. І. − Спр. 31351. – Арк. 2.
5. Грінченко Б. Лист до батьків. 1 травня 1907 р. / Борис Грінченко // Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. − Ф. 15. − Оп. 1. − Спр. 5. − Арк. 7−8 зв.
6. Грінченко Б. Листівки до Марії Грінченко. 29 квітня−22 травня 1907 р. / Борис Грінченко // ІР НБУВ. − Ф. ІІІ. − Спр. 42075−42086.
7. Грінченко Б. Лист до Василя Доманицького. 15 березня 1909 р. / Борис Грінченко // Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (далі − ІЛ). − Ф. 47. − Од. зб. 117. − Арк. 1.
8. Грінченко Б. Листівка до Василя Доманицького. 25 вересня 1909 р. / Борис Грінченко // ІЛ. − Ф. 47. − Од. зб. 119. − Арк. 1.
9. Грінченко Б. Лист до Дмитра Дорошенка. 29 квітня 1909 р. / Борис Грінченко // ІР НБУВ. − Ф. ІІІ. − Спр. 40752. − Арк. 2.
10. Грінченко Б. Лист до Сергія Єфремова. 12 вересня 1909 р. / Борис Грінченко // ІЛ. − Ф. 120. − Од. зб. 76. − Арк. 2.
11. Грінченко Б. Лист до Сергія Єфремова. 20 жовтня 1909 р. / Борис Грінченко // ІЛ. − Ф. 120. − Од. зб. 77. − Арк. 1.
12. Грінченко Б. Лист до Костя Паньківського. 22 вересня 1909 р. / Борис Грінченко // ІР НБУВ. − Ф. ІІІ. − Спр. 44819. − Арк. 2 зв.
13. Грінченко Б. Лист до Данила Ткаченка. 24 липня 1909 р. / Борис Грінченко // ІР НБУВ. − Ф. ІІІ. − Спр. 41077. − Арк. 2−2 зв.
14. Грінченко Б. Лист до Товариства російських драматичних письменників та оперних композиторів. 15 грудня 1909 р. / Борис Грінченко // ІР НБУВ. − Ф. І. − Спр. 31730. − Арк. 1−1 зв.
15. Грінченко Б. Нотатки. / Борис Грінченко // ІР НБУВ. − Ф. І. − Спр. 31544. − Арк. 1 зв.
16. Грінченко Б. Свої трати за рік 1909-й. / Борис Грінченко // ІР НБУВ. − Ф. І. − Спр. 32194. − Арк. 1.
17. Грінченко Б. Серед темної ночі. Повість. / Борис Грінченко // ІР НБУВ. − Ф. ІІІ. − Спр. 31404. − Арк. 212 зв.
18. Грінченко Б. Д. Твори: У 2 т. / Борис Дмитрович Грінченко; [упор. І. І. Пільгук, В. В. Яременко]. − К.: Вид-во АН УРСР, 1963. − Т. 2. − 592 с.
19. Грінченко Б. Грінченко М. Лист до Данила Ткаченка. 29 листопада 1909 р. / Борис Грінченко, Марія Грінченко // ІР НБУВ. − Ф. ІІІ. − Спр. 41076. − Арк. 1 зв.

20. Грінченко М. В Оспедалетті / Марія Грінченко // Над могилою Бориса Грінченка. Автобіографія, похорон, спомини, статті; [упоряд. С. Єфремов]. – К.: Друк. 1 київ. друк. справи, 1910. – С. 95–104.
21. Грінченко М. Видання Бориса Грінченка. Друга серія / Марія Грінченко // ІР НБУВ. − Ф. І. − Спр. 31849.
22. Грінченко М. Духовное завещание. 26 серпня 1909 р. / Марія Грінченко // ІР НБУВ. − Ф. І. − Спр. 32759.
23. Грінченко М. Кому які книги послано / Марія Грінченко // ІР НБУВ. − Ф. І. − Спр. 33347. – Арк. 3.
24. Грінченко М. Лист до Сергія Єфремова. 15 лютого 1910 р. / Марія Грінченко // ІЛ. − Ф. 120. − Од. зб. 79. − Арк. 1.
25. Грінченко М. Лист до Івана Липи. [кінець березня 1902 р.] / Марія Грінченко // ІР НБУВ. − Ф. ІІІ. − Спр. 44054. − Арк. 1 зв.
26. Грінченко М. Лист до Миколи Плевака. 11 травня 1911 р. / Марія Грінченко // ІР НБУВ. − Ф. 27. − Спр. 231. − Арк. 4.
27. Грінченко М. Лист до Миколи Сумцова. 17 вересня 1910 р. / Марія Грінченко // Центральний державний історичний архів України у м. Києві. – Ф. 2052. – Оп. 1. – Спр. 347.
28. Грінченко М. Передсмертні слова Бориса Грінченка. / Марія Грінченко // ІР НБУВ. − Ф. І. − Спр. 32656. − Арк. 1.
29. Дорошенко В. Борис Грінченко (1863–1910) / Володимир Дорошенко // Літературно-науковий вістник. – 1910. – Т. 51. – С. 448–469.
30. Епістолярна спадщина Агатангела Кримського (1890–1941): У 2 т. / [відп. ред. О. Д. Василюк]. − К. : Ін-т сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, 2005. − Т. 1. − 500 с.
31. Єфремов С. Листівка до Бориса Грінченка. 27 квітня 1902 р. / Сергій Єфремов // ІР НБУВ. − Ф. ІІІ. − Спр. 37122. − Арк. 1.
32. Єфремов С. Лист до Бориса Грінченка. 19 вересня 1909 р. / Сергій Єфремов // ІР НБУВ. − Ф. ІІІ. − Спр. 37072. − Арк. 1.
33. Єфремов С. Лист до Бориса Грінченка. 18 жовтня 1909 р. / Сергій Єфремов // ІР НБУВ. − Ф. ІІІ. − Спр. 37071. − Арк. 1.
34. Єфремов С. Лист до Бориса Грінченка. 27 жовтня 1909 р. / Сергій Єфремов // ІР НБУВ. − Ф. ІІІ. − Спр. 37070. − Арк. 1.
35. Єфремов С. Листівка до Бориса Грінченка. 4 листопада 1909 р. / Сергій Єфремов // ІР НБУВ. − Ф. ІІІ. − Спр. 37069. − Арк. 1.
36. Єфремов С. Лист до Бориса Грінченка. 7 січня 1910 р. / Сергій Єфремов // ІР НБУВ. − Ф. ІІІ. − Спр. 37064. − Арк. 2 зв.
37. Єфремов С. Лист до Бориса Грінченка. 5 лютого 1910 р. / Сергій Єфремов // ІР НБУВ. − Ф. ІІІ. − Спр. 37063. − Арк. 2 зв.
38. Єфремов С. Лист до Бориса Грінченка. 15 лютого 1910 р. / Сергій Єфремов // ІР НБУВ. − Ф. ІІІ. − Спр. 37062. − Арк. 1.
39. Єфремов С. Лист до Бориса Грінченка. 2 березня 1910 р. / Сергій Єфремов // ІР НБУВ. − Ф. ІІІ. − Спр. 37061. − Арк. 1.
40. Єфремов С. Лист до Бориса Грінченка. 22 березня 1910 р. / Сергій Єфремов // ІР НБУВ. − Ф. ІІІ. − Спр. 37060. − Арк. 1–1 зв.
41. Загірня М. Спогади / Марія Загірня. – Луганськ: Шлях, 1999. – 160 с.
42. Кибальчич Н. Останні часи Б. Д. Грінченка / Надія Кибальчич // Над могилою Бориса Грінченка. Автобіографія, похорон, спомини, статті; [упоряд. С. Єфремов]. – К.: Друк. 1 київ. друк. справи, 1910. – С. 36–44.
43. Кондратьєв І. Лист до Бориса Грінченка. 21 грудня 1909 р. / Іван Кондратьєв // ІР НБУВ. − Ф. І. − Спр. 32489. − Арк. 1−1зв.

44. Матушевський Ф. Борис Дмитрович Грінченко / Федір Матушевський // Рада. Газета політична, економічна і літературна. – 1910. – № 94.
45. Науменко В. Лист до Бориса Грінченка. 28 березня 1901 р. / Володимир Науменко // ІР НБУВ. − Ф. ІІІ. − Спр. 38824. − Арк. 1.
46. Петров С. Книжкова справа у Києві / Сергій Петров. – К.: ЕксОб, 2002. – 344 с.
47. Плевако М. Життя та праця Бориса Грінченка / Микола Плевако. – Харків: Вид-во ім. Б. Грінченка, 1911. – 81 с.
48. Рада. Газета політична, економічна і літературна. – 1910. – № 65.
49. Рада. Газета політична, економічна і літературна. – 1910. – № 205.
50. Рахунок типографії Першої київської артілі друкарської справи. 11 березня 1910 р. // ІР НБУВ. − Ф. ІІІ. − Спр. 31937.
51. Рахунок типографії Першої київської артілі друкарської справи. 4 серпня 1910 р. // ІР НБУВ. − Ф. ІІІ. − Спр. 31938.
52. Старовойтенко І. Євген Чикаленко і Василь Доманицький у короткому епістолярному діалозі (1908–1910) / Інна Старовойтенко // Сіверянський літопис. − 2006. − № 6. − С. 3–16.
53. Чикаленко Є. Стебницький П. Листування. 1901−1922 роки / Євген Чикаленко, Петро Стебницький; [упоряд. Н. Миронець та ін.; наук. ред. І. Гирич]. − К.: Темпора, 2008. – 628 с.

Аннотация

Дмитрий Есипенко. В поиска авторского текста: к истории издания повестей Бориса Гринченко «Темной ночью» и «Под тихими вербами» 1910 года.

В статье рассматриваются подробности подготовки издания повестей «Темной ночью» и «Под тихими вербами» ко второму изданию 1909-1910-го годов. Выясняется, какие тексты являются авторскими.

Ключевые слова: С. Ефремов, история издания, последнее прижизненное издание.

Summary

Dmytro Yesypenko. In search of an author's text: toward the editorial history Borys Hrinchenko's „At dark night" and „Under quiet willows" (1910).

The circumstances of preparation for second edition (1909−1910) of Borys Hrinchenko's „Among dark night" and „Under quiet willows" are investigated. It was found out, what texts within works were precisely authorial.

Key words: S. Efremov, editorial history, last lifetime edition.

УДК 821

Тетяна ДЕРЕВ'ЯНКО
аспірантка,
Донецький національний університет

ПАРАДИГМА АВТОР-ГЕРОЙ У ПОВІСТІ В. ГАЙДАРІВСЬКОГО „СПОКУТА"

У статті простежується зв'язок автора і героя, з'ясовується авторська позиція у повісті. Особлива увага приділяється функціям автора-творця у повісті В. Гайдарівського „Спокута".